

VIRTA

Muhoksen Siirasta ruotusotilas Blomsteriksi

■ **Tapani Blomster** selvitti Pohjois-Suomen ruotusotilaiden vaiheita. Kirja aiheesta valmistui joulukuussa.
 ■ Kemian komppaniaa Blomster kutsuu vihoviimeiseksi reserviksi, joka myöhästyi aina.

PETRI HAKKARAINEN
 MUHOS

Limingasta Rovaniemelle

Muhoslainen Tapani Blomster paneutuu kirjassaan Pohjanmaan rykmentin Kemian komppaniaa alueen ruotusotilaiden arkeen ruotutorpilla, katselmuksissa ja sodissa, etenkin Kustaa III:n sodassa 1788-1790 ja Suomen sodassa 1808-1809.

1200 miehen vahvuinen Kuninkaallinen Pohjanmaan rykmentti muodostui kahdeksasta 150 sotilaan komppaniasta.

Kemian komppanian alue ulottui Limingasta ja Muhokselta Kemijokivarteen Rovaniemelle. **Ruotujakolaitoksessa** muutama talo muodosti sotilasruodun, joka kustansi sotilaille ruotutorpan tarvittavine rakennuksineen ja peltoineen.

"Luultavasti Kemian komppania ei muodostelmaankaan järjestäytyneenä näyttänyt kovin sotilailiselta. Lihavia sotilaat eivät tuon ajan sapuskoilla olleet, pikemminkin pystyyn kuivaneita vanhoja, kumaraisia ukkoja."

Kun Kuivaniemeltä lähtöisin oleva **Tapani Blomster** muutti perheineen Utajärvelle vuonna 1981, hänen sukulaisensa kertoi Blomsterin tulleen juurilleen.

-Esi-isäni seitsemän sukupolven taaksepäin oli Muhoksen Pyhänsivun Wimparin ruodun sotilaaksi vuonna 1788 väräytynyt **Johan Blomster**, alkujaan Siira.

Ajatus Johanin vaiheiden selvittämisestä jäi itämyään, ja eläköidyttyään Blomster laajensi tutkimuksensa Muhoksen ruotusotilaisiin ja sitten koko Kemian komppaniaan. Atrain & Nordin kustantama lähes 300-sivuinen kirja valmistui joulukuussa.

Blomster arvelee, että moni pohjoissuomalainenkin saattaa yhä luulla ruotsinkielisen sukunimensä viittaavan Ruotsista tuleviin sukujuuriin. Usein nimi on kuitenkin ruotusotilaille väräytymisen yhteydessä annettu. Hiltusesta tehtiin Spets, Inkalasta Dahi ja Heikkisestä Skön. Aikojen saatossa nimet ovat myös muuntuineet.

Komppaniaan kuului ruotuja seuraavista silloisista pitäjistä: Halluoto 12, Liminka 7, Oulu 46, Il 34, Kemi 44 ja Pudasjärvi 7. Muhoksen pitäjän 28 ruotua kulkivat sotilasarvissa Oulun pitäjän alla, vaikka Muhos erkani omaksi pitäjäkseen 1766. Muhoksen ruoduista 10 oli Utajärven kappeliseurakunnan alueella.

Rengin ja tilattoman asemaan verrattuna sotilaksi ryhtyminen tiesi sosiaalista nousua. Ruotusotilas ei rauhan aikana erottunutkaan pienemmistä talollisista. Hän kuokki pellollaan ja oli muissa ruotutorpan töissä kuin muutkin maalaiset. Vain torpan päädyssä oltu kyltti, johon oli merkitty torpan nimi ja ruotunumero, erotti sen muista torpista.

Kemian komppanian ruotusotilaat kävivät harjoituksissa jumalanpalvelusten jälkeen kirkonmäellä korpraalinsa johdolla, kokoonuivat silloin tällöin komppanian kokouksiin lihin ja harvemmin koko rykmentin katselmuksiin, yleensä Raahen.

Sotilaille siis annettiin ruotsinkieliset nimet, mutta monesti rekrytointirullista selviää myös aikaisempi suomenkielinen nimi ja sitä kautta lisää tietoa sotilaan taustasta.

Katselmusrullat, rekrytointirullat ja kirkonkirjat ovat tärkeimpiä lähteitä yksittäisten ruotusotilaiden kohtaloiden tutkimisessa.

Kemian komppanian sotilaila oli pituuden suhteen ongelmia. Sotilailta vaadittiin 170 senttimetrin pituutta, eikä näin pitkiä miehiä yleensä löytynyt Pohjanmaalta ja Lapista. Talonpojat yrittivät perustella, että pituudesta oli vain haittaa sotatoimissa. "Pieni, tukeva ja rohkea sotilas kestää rasituksen kauemmin ja kaataa vihollisensa helpommin kuin pitkä ja kankea." Pituusvaatimusta lievennettiin, ja kirjurit katsoivat myös pituusrajaa läpi sormiensa.

Kemian komppanian ruotusotilaksi kuului lupaus siitä, ettei komppaniaa viety pois maakunnasta sodankaan aikana. Komppania sai kuitenkin keväällä 1788 käskyn marssia Savoona, jossa oli Kustaa III:n sotaa oli käyty jo lähes vuosi. Lähtö venyi pitkien kokoon-tumismatkojen takia mutta myös sen vuoksi, että sotilaat katsoivat ruotusopimusta nyt rikottavan ja vetkuttelivat lähdössä.

Komppania joutui eroon muusta rykmentistä, joka juuri ja juuri ehti mukaan voitokkaaseen Porrasalmen taisteluun. Taistelussa komppanian sotilasta ei kaatunut yksikään, mutta ankara talvi vettori miehistöä 6 sotilaan verran, vaikka apuun saatiinkin kotimaakunnasta muun muassa 200 kannua paloviinaa pataljoonaa kohti. Sotilasta kohti paloviinaa oli vajaa litra.

Komppanian lähtö myös Suomen sotaan viivästyi. Kemian komppania tuntui myöhästävän aina, Blomster sanoo.

Komppania liitettiin kenraali **Sandelsin** johtamaan viidenteen prikaatiin. Sandelsia pidetään Suomen sodan etevimpänä ruotsalaisena sotapäällikkönä. Hän osasi motitutiikan, jota käytti onnistuneesti muun muassa Pulkkilan taistelussa toukokuussa 1808.

Blomster arvelee, ettei Sandels arvostanut kovin korkealla Kemian komppanian sotilaskuntoa. Miehistö oli sotaa edeltävän parinkymmenen rauhan vuoden aikana vanhentunut, eivätkä vanhat miehet panneet henkeään suin päin aittiksi.

-Luultavasti Kemian komppania ei muodostelmaankaan järjestäytyneenä näyttänyt kovin sotilailiselta. Lihavia sotilaat eivät kyllä tuon ajan sapuskoilla olleet, pikemminkin pystyyn kuivaneita vanhoja, kumaraisia ukkoja.

150 sotilaan komppaniasta kaatui Suomen sodan taisteluissa maahinnousussa Kuopioon kesäkuussa 1808 kolme ja Koljonvirran taistelussa saman vuoden lokakuussa viisi sotilasta.

Kemian komppanian sotilaat selvisivät yllättävän hyvin rannasta perääntymismarsista Oulusta Tornioon.

Sotilaita kyllä jätettiin sairaina ja uupunaina Kelloon ja lihin, jopa niin, että tutkijalle heräsi epäily suunnitelmallisuudesta, kun moni vieraisten ruotujen sotilas jätettiin matkasta.

Tornion talveleirissä raivosivat taudit ja noin 2000 sotilasta kuoli. Kemian komppanian miehistä otettiin Laivaniemen sairaushoneelle 18 sotilasta ja ihmeellisesti suurin osa eli 13 heistä selviytyi hengissä ja löytyi sodan jälkeen oman palkkakuntansa kirkonkirjoista. Osa Kemijokivarren sotilasta sai sotimista tarpeekseen ja karkasi kotitorpilleen.

Taistelut jatkuivat vielä Ruotsin puolella. Suurin osa hengissä selvinneistä palasi aikaa myöten takaisin kotimaahansa.

Rivisotilaiden osa oli kova niin sodassa kuin sen jälkeenkin. Ruotusotilaat joutuivat lähemmään torpistaan kesällä 1810, ja moni heistä kuoli köyhänä ja unohdettuna.

-Oma esi-isäni, Muhoksen Pyhänsivun Wimparin ruodun sotilas Johan Johansson Blomster koki sekä Kustaan sodan että Suomen sodan. Suomen sotaan hän lähti 43-vuotiaana. Hänen kohtalokseen muodostuivat Tornion talveleirin taudit. Hänet haudattiin Laivaniemen joukkohautaan.

Tapani Blomster haluaa kirjassaan luoda totuudenmukaisen kuvan ruotusotilaan elämästä.